

TUNNISTA OSAAMINEN

Luonnos 14.9.2012

Käsikirjasta toivotaan palautetta ja täydennysehdotuksia!

Niitä vastaanottaa AHOT korkeakouluissa -hankkeen
projektipäällikkö Tiina Anttila, s-posti tiina.anttila@utu.fi.

AHOT KORKEAKOULUISSA -HANKE

AHOT (aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen) korkeakouluissa -hanke on Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean vuosina 2009–2013 koordinoima valtakunnallinen hanke. Hankkeen lähtökohdaksi on toiminut Opetusministeriön työryhmäraportti 2007/4 aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta korkeakouluissa sekä Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:n työryhmäraportti Oppimisesta osaamiseen: Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (2009). Korkeakoulujen työelämäosaamista sekä koulutus- ja kehittämistarpeita ovat kartoittaneet myös Turun yliopiston aikaisempi AHOT-hanke (2007–2009), Kuopion yliopiston W5W2-hanke, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Taituri- ja AAKE-hankkeet sekä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun TUNNE-projekti.

Hankkeen tavoitteena on, että opiskelijoiden aiemmin opittu tulee tarkasteluun johdonmukaisesti, yhdenmukaisesti ja tasapuolisesti ja että korkeakoulut ja työelämän organisaatiot saavat koulutus- ja kehittämistyönsä avuksi aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen välineitä. Seminaari-, koulutus- ja tiedotustilaisuuksien lisäksi hankkeessa tuotetaan AHOT-teemaan ja -käytäntöihin liittyvää koulutus- ja tiedotusmateriaalia.

Hankkeen koulutusaloittaiset työryhmät (kauppätieteet ja liiketalous, kielet ja viestintä, luonnontieteet ja luonnonvara-ala, sosiaaliala, tekniikka sekä terveysala) aloittivat toimintansa 1.3.2009 ja saivat työnsä päätökseen 31.12.2011. Työryhmät muodostettiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edustajista ja niiden tehtävänä oli tuottaa ehdotuksia niistä periaatteista ja konkreettisista toimista, jotka olisivat osaltaan edistämässä luotettavuutta, yhdenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Tavoitteena oli pyrkiä luomaan selkeitä ja yhdenmukaisia valtakunnallisia käytäntöjä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

AHOT korkeakouluissa on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osittain rahoittama hanke. Muita rahoittajia ovat Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Turun yliopisto ja hankkeen osatoteuttajat: HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Metropolia-ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto sekä Oulun seudun, Saimaan, Satunkunnan, Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulut.

www.tunnistaosaaminen.fi

SISÄLLYS

1 OSAAMISEN TUNNISTAMINEN OSANA KORKEAKOULUTUSTA	5
2 YLEISET SUOSITUKSET AHOT-PROSESSIIN	7
1 Tiedottaminen ja ohjeistus	7
2 Millaista osaamista voidaan tunnistaa	8
3 Milloin tunnistaminen tapahtuu.....	8
4 Mihin opintoihin tunnustamista voidaan kohdistaa	8
5 Osaamisperustaiset opetussuunnitelmat.....	9
6 Osaamisen osoittamisen ja arvioinnin menetelmät	9
7 Rekisteröinti.....	11
8 Vastuu tunnistamisesta	12
9 Tunnustamisesta päättäminen	12
10 Kansainvälinen ulottuvuus.....	13
11 AHOT-prosessin kehittäminen	13
3 KÄYTÄNNÖN TYÖKALUJA AHOT-PROSESSIIN	15
3.1. Hakemus osaamisen hyväksilukemiseen	16
3.2. Portfolio	17
3.3. Osaamisen kartoitustyökalu (sosiaali- ja terveysala).....	18
3.4. Portfolion ja näytön arviointi.....	19
3.5. Esimerkki opiskelijan profiloitutyökalusta	20
3.6. Osaamisen tunnistamisen työkaluja opiskelijalle	21
4 KOULUTUSALAKOHTAISET SUOSITUKSET	22
Kauppätieteiden ja liiketalouden työryhmän suositukset	22
Kielten ja viestinnän työryhmän suositukset.....	24
Luonnontieteiden ja luonnonvara-alan työryhmän suositukset.....	26
Tekniikan työryhmän suositukset	30
LÄHTEITÄ	32

1 OSAAMISEN TUNNISTAMINEN OSANA KORKEAKOULUTUSTA

Osaamislähtöisessä opiskelussa lähtökohtana on, ettei opiskelijaa ole syytä vaatia suorittamaan uudelleen sellaisia opintoja, joiden osaamistavoitteet hän voi osoittaa hallitsevansa korkeakoulun määrittelemällä tavalla. Korkeakoulutuksessa aikaisemmin hankitun osaamisen liittäminen osaksi tutkintoa on toteutunut suhteellisen hyvin formaalisti hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa, kun taas non-formaalisti ja informaalisti hankittu osaaminen on haasteellinen osa AHOT-käytäntöjen kehittämistä.

Osaamista voi saavuttaa koulutuksen lisäksi myös elämäkokemuksen ja työssä oppimisen kautta. Erilaisia vahvuuksia ja taitoja kertyy elämän eri osaluilta jatkuvasti ja nämä oppimiskokemukset muodostavat osaamisrakenteen, joka usein jää vaille tunnistamista. Oppimista tapahtuu sekä palkallisessa että palkattomassa työssä, perhe-elämästä huolehtimisen ja organisoinnin kautta, vapaa-ajan toiminnoissa, kuten harrastustoiminnassa, vapaaehtoisuudessa tai järjestötyössä, sekä erilaisissa elämän avainkokemuksissa ja tapahtumissa. Näissä elämän eri ulottuvuuksissa syntyvästä osaamisesta jää näkyviin vain se, mikä merkitään virallisiin tutkintotodistuksiin ja dokumentteihin. Todellinen osaaminen on syvempää ja laaja-alaisempaa, ja jää yleensä näkymättömiin pinnan alle. Tämän pinnan alla olevan osaamisen nostaminen pinnan yläpuolelle näkyväksi tarjoaa haasteen korkeakoulutuksen arviointimenetelmien kehittämiselle.

Arviointi on keskeinen osa opettajien työtä, mutta AHOTin myötä näkökulma opiskelijoiden osaamisen arviointiin muuttuu, koska se tuo työelämässä ja arkipäivässä saavutetun osaamisen osaksi korkeakoulututkintoa. Uuden arviointitavan käyttöönotto luo arviointisijoille haasteellisen tehtävän ja vaatii myös uudenlaista asennoitumista siihen, mikä voidaan käsittää tutkintoihin sisällytettäväksi osaamiseksi. Arviointia kehitettäessä on pidettävä mielessä perusasiat eli se, mikä on koulutuksen tarkoitus. Koska koulutuksella pyritään tuottamaan eri alojen osaajia ja asiantuntijoita, tutkinto itsessään ei voi olla päämääränä. Näin ollen jo olemassa oleva osaaminen on nähtävä arvokkaana ja positiivisena resurssina, jota tulee kunnioittaa antamalla sille virallinen tunnustus.

AHOT ei kuitenkaan ole vain arviointia, vaan myös opiskelijan oppimisprosessi, osa henkilökohtaista kehittymistä ja näin ollen olennainen osa elinikäistä oppimista. Toimivat AHOT-käytännöt johdattavat opiskelijaa arvioimaan kriittisesti omaa osaamistaan ja myös kannustavat oman osaamisen kehittämiseen mahdollistamalla julkisen tunnustuksen saamisen myös työelämässä ja arjessa tapahtuvan oppimisen kautta muodostuvalle osaamiselle. Opiskelijan oma osaamisensa tunnistaminen on tässä keskeisellä sijalla. Jos opiskelija ei tunnista omaa osaamistaan eli ei tiedä sen olevan osaamista, ei hän ymmärrä sitä myöskään käyttää eikä liittää osaksi omaa asiantuntijuuttaan.

Oman osaamisen tiedostamisessa opiskelija tarvitsee ohjausta sekä tukea ja siinä tehtävässä korkeakoulut ovat merkittävässä roolissa. Korkeakouluopiskelijoiden taustojen yhä suurempi heterogeenisuus vaatii myös korkeakouluja kehittämään opintoja opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Tästä kehityslinjasta huolimatta on hyvä muistaa, ettei opiskelija kuitenkaan ole korkeakoulun asiakas, joka tulee korkeakouluun vain saadakseen jotakin itselleen, vaan yhteisön jäsen, joka voi myös antaa omaa osaamispotentiaaliaan korkeakoulun käyttöön. Opiskelijan osaamisen tunnistaminen ja sen hyödyntämi-

Formaali oppiminen tapahtuu tavallisesti oppilaitoksissa, ja oppiminen on oppimistavoitteiden, oppimiseen käytetyn ajan tai oppimiseen saatavan tuen osalta järjestelmällistä, ja siitä saa todistuksen. *Formaali (virallinen) oppiminen on oppijan näkökulmasta tarkoituksellista.*

Non-formaali eli epävirallinen oppiminen on järjestelmällistä oppimistavoitteiden, oppimiseen käytetyn ajan tai oppimiseen saatavan tuen osalta. *Epävirallinen oppiminen on oppijan näkökulmasta tarkoituksellista. Suomessa mahdollisuutta tarjoavat tyypillisesti vapaan sivistystyön organisaatiot ja työpaikkojen oma koulutus.*

Informaali eli arkioppiminen on oppimista päivittäisissä töhön, perheeseen tai vapaa-aikaan liittyvissä toimissa. *Arkioppiminen ei ole järjestelmällistä oppimistavoitteiden, oppimiseen käytetyn ajan tai oppimiseen saatavan tuen osalta, eikä siitä yleensä saa todistusta. Arkioppiminen voi olla tarkoituksellista, mutta useimmiten se on tahatonta tai sattumanvaraista.*

(OPM 2007)

nen mahdollistaa myös opiskelijan ja korkeakoulun välisen vuorovaikutussuhteen syntymisen ja opiskelijan liittymisen osaksi korkeakoulu yhteisöä. Myös kansainväliset opiskelijat hyötyvät AHOT-menetelmistä, koska epätietoisuus eri maissa suoritettujen koulutusten sisällöistä saattaa vaikeuttaa aiempien opintojen hyväksilukemista ja vaatia opiskelijoita suorittamaan uudelleen opintoja, joiden sisällön he jo entuudestaan hallitsevat. Kansainväliset opiskelijat myös omaavat tieto- ja osaamisresursseja, joita korkeakoulujen tulisi hyödyntää.

AHOT-prosessit tulee ottaa huomioon korkeakoulujen useiden eri alueiden toimintojen suunnittelussa ja kehittämisessä:

- opetussuunnitelmatyö
- ohjauksen kokonaisuus
- kv. strategia ja toiminnot
- yritys yhteistyö
- opinnäytetyöprosessin koordinointi
- kieltenopetuksen kehittäminen
- aikuiskoulutuksen kokonaisuuden hallinnointi

AHOT-prosessin etuja:

- Osaamisen tunnistaminen lyhentää opiskeluaikoja ja auttaa opiskelijoita siirtymään uusiin positiioihin koulutuksessa ja työelämässä.
- Hyvin sujuvat ohjausprosessit valmentavat opiskelijaa kertomaan omasta osaamisestaan tavalla, jota ymmärretään ja arvostetaan työmarkkinoilla.
- Oman osaamisen reflektointi edistää itsensä kehittämistä ja tukee näin elinikäistä oppimista
- Osaamisen kartoittaminen liittyy koulutuksen ja työelämän voimakkaammin yhteen ja vahvistaa opiskelijoiden työelämävalmiuksia
- AHOT-prosessi helpottaa kansainvälisten opiskelijoiden opintopolkuja ja saattaa näin edistää kansainvälisten opiskelijoiden kiinnostusta hakeutua opiskelemaan suomalaisiin korkeakouluihin

2 YLEISET SUOSITUKSET AHOT-PROSESSIIN

AHOT korkeakoulussa -hankkeen käynnistyessä asetettiin seitsemän koulutusalaakohtaista työryhmää: kauppatieteet ja liiketalousala, kielet ja viestintä, kulttuuriala, luonnotiede ja luonnonvara-ala, sosiaaliala, tekniikan ala sekä terveysala. Koulutusalaakohtaisten työryhmien tehtävänä oli tuottaa ehdotuksia periaatteista ja konkreettisista toimista, jotka edistävät AHOT-prosessien yhdenmukaisuutta ja luotettavuutta sekä päätöksenteon läpinäkyvyyttä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa kyseessä olevalla koulutusosalalla. Tarkka tehtävämäärittely tehtiin jokaisessa työryhmässä erikseen, jolloin ryhmät pystyivät pureutumaan niihin asioihin, jotka kyseisellä koulutusosalalla koettiin haasteellisiksi ja kehittämistä vaativiksi. Työryhmistä neljä (kauppatieteet ja liiketalous, kielet ja viestintä, luonnotiede ja luonnonvara-ala sekä tekniikan ala) tuottivat koulutusalaakohtaiset suositukset, jotka ovat kappaleessa 4. Kolme työryhmistä (kielet ja viestintä, sosiaaliala sekä terveysala) jatkaa edelleen työskentelyään alakohtaisissa osahankkeissa vuoden 2013 loppuun.

Työryhmien tuottamien suositusten ja hankkeessa koottujen aineistojen ja kokemusten pohjalta olemme koonneet yleiset suositukset korkeakoulujen AHOT-prosessien rakentamiseen ja hallinnoimiseen. Suositukset on jaettu eri osa-alueisiin seuraavasti:

1. Tiedottaminen ja ohjeistus
2. Millaista osaamista voidaan tunnistaa
3. Milloin tunnistaminen tapahtuu
4. Mihin opintoihin tunnustamista voidaan kohdistaa
5. Osaamisperustaiset opetussuunnitelmat
6. Osaamisen osoittamisen ja arvioinnin menetelmät
7. Rekisteröinti
8. Vastuu tunnistamisesta
9. Tunnustamisesta päättäminen
10. Kansainvälinen ulottuvuus
11. AHOT-prosessin kehittäminen

Korkeakoululla on tiedottamisvastuu opiskelijoille AHOT-mahdollisuudesta. Tiedottamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi korkeakoulun www-sivustoa ja opiskelijoiden intraa. On suositeltavaa, että uusia opiskelijoita tiedotetaan AHOT-mahdollisuudesta jo ennen opintojen alkua hyväksymiskirjeen yhteydessä, opintojen aloitusinfossa sekä ensimmäisen HOPS-keskustelun yhteydessä ja tutorin toimesta. AHOT-vastuuhenkilöille annetaan riittävä ohjeistus.

Korkeakoulun sivuille tulee kirjata osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen yleiset periaatteet, joissa selvitetään HOPSin asema tunnistamisessa, hyväksilukemisen hakeminen, ratkaiseminen, rekisteröiminen, dokumentointi ja päätöksen oikaisumenettelyt sekä erilaiset suoritustavat ja niiden lyhyt kuvaus. Sivuille tulee olla myös lomakepohja hyväksiluvun hakemiseen. Lisäksi yleisten periaatteiden yhteyteen voi liittää myös kuvan tai kaavion osaamisen tunnistamisesta osana opintoja.

1 Tiedottaminen ja ohjeistus

2 Millaista osaamista voidaan tunnistaa

Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa kokonaisuuden hallinta ratkaisee: Pääperiaatteena aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on se, että opiskelijan katsotaan hallitsevan riittäväällä tasolla arvioitavana oleva opintokokonaisuus – ei se, että osaaminen sopii yksi yhteen opintojen kanssa. Opiskelijan tulee hallita arvioitavana olevan opintokokonaisuuden avainsisällöt/keskeiset osaamistavoitteet hyvin, mutta muilta osin osaamista tulee tarkastella joustavasti tutkintovaatimuksiin peilaten. Keskeisten osaamistavoitteiden riittävän hallinnan taso voidaan määrittellä kussakin korkeakoulussa. Isoja kokonaisuuksia tai useita aiempia suorituksia ahotoitaessa voidaan arvosana laskea käyttämällä painotettua keskiarvoa.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen keskeinen tavoite on opintojen nopeuttaminen ja joustavuuden lisääminen, tutkintojen laatu muistaen. Hyvät AHOT-käytänteet parantavat tutkintojen laatua.

3 Milloin tunnistaminen tapahtuu

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan kokonaisuudessaan mahdollisimman nopeasti, mahdollisuuksien mukaan heti osaamisen kertymisen jälkeen. Osaamisen arviointi suoritetaan ennen opintojen alkua (sekä kandi- että maisterivaihe) kerralla kaiken aiemmin hankitun osaamisen osalta ja/tai opintojen kuluessa heti, kun uutta osaamista on arveltu kertyneen. Seuranta toteutetaan muun muassa osana HOPS-prosessia.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on tarkasteltava myös osaamisen ajantasaisuutta. Tieto vanhenee ilman sen ylläpitämistä, myös muun kuin oppialakohtaisen tiedon osalta. Vaikka tietyt perustaidot olisivatkin hallinnassa, monenlaiset toiminnat keskinäisestä kommunikaatiosta lähtien edellyttävät tiettyjen teknisten välineiden käyttöä, joten tekniikan kehityksessä mukana pysyminen on usein perusedellytys työssä selviytymiselle. Tämä muodostaa AHOT-menetelmälle haasteen, kun osaamista on tarkasteltava niin sisältötasolla kuin myös ajallisen pätevyyden ulottuvuudella.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen piiriin kuuluvat kaikki opinnot mukaan lukien opinnäytetyön sisältö. Opinnäytetyö arvioidaan aina uudestaan kyseessä olevassa korkeakoulussa.

4 Mihin opintoihin tunnustamista voidaan kohdistaa

Opintojakso voidaan ahotoinnissa korvata joko kokonaan tai osittain. Tavoitteena kuitenkin on, että korvaavuus koskee kokonaisia opintojaksoja. Kovin pieniä osaamisalueita (0,5–1 opintopisteen luokkaa) ei oteta käsittelyyn.

Aiemmin hankittu osaaminen tulee ensisijaisesti hyväksilukea tutkintoon kuuluviin muihin kuin vapaasti valittaviin opintoihin. Jos opiskelijan osaaminen on muunlaista kuin opetussuunnitelma edellyttää, se voidaan sijoittaa vapaavalintaisiin opintoihin.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen perustana ovat selkeät osaamislähtöiset opetussuunnitelmat, jotka mahdollistavat joustavat ja tehokkaat opintopolut. Osaamisperustaisuus tukee osaamisen tunnistamista ja arviointia monin tavoin:

- Yhtenäinen rakenne ja erityisesti yksilöidyt sisällölliset osaamistavoitteet helpottavat eri korkeakouluissa suoritettujen opintojen vertailua.
- Sisällöllisten osaamistavoitteiden yksilöiminen ja määrittely ”pakottaa” opettajan konkretisoimaan opintojakson sisällölliset tavoitteet.
- Sisällöllisten osaamistavoitteiden luettelo auttaa opiskelijaa arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa opintojakson sisältöihin.

Opintojakson yleisessä tavoitekuvauksessa määritellään kyseisen opintojakson ydinosaamistavoitteet, jotka opiskelijan tulee hallita/suorittaa hyvin tiedoin opintojakson jälkeen. Kuvaus voi sisältää opintojakson yleisen osaamistavoitekuvauksen lisäksi matriisimuodossa esitetyt opintojakson yksilöidyt asiasisällölliset osaamistavoitteet. Osaamistavoitekuvaus ja matriisi tehdään arvosanatasoille 1, 3 ja 5 (kts. esimerkki Ohjelmoinnin peruskurssi seuraavalla sivulla).

Eri korkeakoulusektoreilla suoritettavat tutkinnot (esimerkiksi tradenomi/kauppatieteiden kandidaatti; tradenomi (ylempi AMK)/kauppatieteiden maisteri) ovat samantasoiset (NQF 6–7). Tämä tulee ottaa huomioon opiskelijan siirtyessä korkeakoulusektorilta toiselle.

Osaamisen arviointi ja sen kehittäminen ovat AHOT-prosessien ydintä. Esimerkkejä käytännön työkaluista on luvussa 3.

Osaamisen näyttötapoja ovat esimerkiksi

- portfolio
- reflektiivinen essee omasta osaamisesta
- osaamispäiväkirja
- oppimistehtävät
- työnantajan todistus/suositus
- strukturoitu haastattelu
- tentti
- näyttökoe
- projektityö
- suullinen arviointi
- asiantuntijaluonnointi
- kirjallinen yhteenveto informaalista oppimisesta ja kokemuksesta

sekä näiden yhdistelmät.

Esimerkki opintojakson osaamistavoitekuvauksesta ja arviointimatriisista

Ohjelmoinnin peruskurssi

Esitiedot: Algoritmien perusrakenteiden tuntemus

Osaamistavoitteet: Kurssin jälkeen opiskelija tuntee ohjelmoinnin peruskäsitteet ja konstruktiot sekä osaa tehdä yksinkertaisia Java-sovelluksia ja testata niitä tietokoneella. Opiskelija hallitsee myös taulukoiden käytön sekä osaa käyttää hyvin valmioluokkien String ja Random mukaisia olioita, mutta omien tietotyyppejä mallintavien luokkien muodostaminen ei kuulu kurssin piiriin.

	Tunnistaa	Osa selittää	O s a a soveltaa	O s a a analysoida	Osa luoda
Ohjelmoinnin perusajatus		1	3	5	
Käsitteet		1	3	5	
Tyypit		1	3	5	
Oliot		1	3	5	
Staattiset luokat ja muuttujat		1	3	5	
Aliohjelmat ja modulaarisuus					1,3,5
Rekursio		1	3		5
Ehtolauseet					1,3,5
Silmukat					1,3,5
Taulukot					1,3,5
Tiedostot	1,3,5				
String		1	3		5
Random		1	3		5
Debuggerin käyttö	1,3,5				
Lukujärjestelmät	1	3	5		

Matriisi-*taulukko*on kirjataan opintojakson *asiasisältöjen* osaamistavoitteet. Ylös *vaakariville* kirjataan *verbit* (Tunnistaa, Osa selittää, Osa soveltaa, Osa analysoida ja Osa luoda) ja *taulukko*on määritellään aina *arvosanatasot* 1, 3 ja 5. *Sisältöjen* kohdalla *merkintä* ko. *arvosanaa* vastaavan *verbin* kohta.

Pelkät osaamisen osoittamisen menetelmät eivät yksinään riitä, vaan opiskelijoille on annettava myös riittävää ohjausta ja tukea AHOT-prosessin aikana. Erilaisia tukimuotoja ovat esimerkiksi

- henkilökohtainen tuutorointi/tapaamiset
- kirjallinen materiaali, esim. oppaat ja käsikirjat
- sähköinen viestintä
- sähköiset oppimiskeinot, mukaan lukien e-portfolio
- ryhmäistunnot
- mentorit
- ahot-tukiyksiköt
- virtuaaliset oppimisympäristöt
- vertaistuki

(Whittaker, Brown, Benske & Hawthorne 2011)

Tutkitusti tehokkaimmat ahotoinnin tukiprosessit ovat virtuaaliset oppimisympäristöt ja sähköiset lähteet sekä inhimilliset kontaktit, kuten tapaamiset kasvokkain, ja/tai ryhmätapaamiset henkilökunnan tai mentorin/ohjaajan kanssa. Yhdistelmä tekniikkaa, verkkotukea, yksilöllistä ohjausta/mentorointia sekä selkeitä kirjallisia ohjeita, malleja, esimerkkejä ja tapauksia toimii parhaiten. Tulee kuitenkin huomioida, että tekniikan tehokas hyödyntäminen edellyttää oppijoilta taitoja käyttää teknisiä menetelmiä.

AHOT-hakemusten arvioinnissa on olennaista, että arvioitsija on kyseisen opintoaineen asiantuntija, jolla on kokemusta monien eri arviointimenetelmien käytöstä. Kun kysymys on muualla kuin formaalissa oppimisprosessissa hankitusta osaamisesta, arvioitsijan tulee ymmärtää kokemuksellisen oppimisen ero perinteiseen oppimisprosessiin sekä sen tuottamaan osaamiseen.

Tavoitteena on, että kaikissa korkeakouluissa siirrytään ahotoitujen suoritusten osalta yhtenäisiin opintosuoritusmerkintöihin. Opintosuoritusten ja osaamisen tunnistamisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta yhtenäiset opintosuoritusmerkinnät asettavat niin korkeakoulut, yksiköt, koulutusohjelmat kuin kurssitkin keskenään paremmin vertailtavaan asemaan ja lisäävät eri korkeakouluissa opiskelevien opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Arvosana ja/tai suoritusmerkintä siirtyy sellaisena kuin se on toisessa oppilaitoksessa annettu ja opintorekisteriin kirjataan AHOT-merkintä väärinkäytösten välttämiseksi. Lisäksi ahotoituille opintopisteiden määrälle voidaan määritellä maksimiraja, jolloin ahotoitujen opintopisteiden pitää käydä ilmi opintorekisteristä. Ahotoinnin kautta saadut opintopisteet tulee antaa samoin kriteerein ja arvosanoin kuin opintojen muutkin opintopisteet ja arvioida asteikolla 1–5. Hyväksyttävällä tasolla (1-2) toteutuvat osaamisen vähimmäisedellytykset ja tämä tieto palvelee sekä opiskelijaa että työelämää (mitä tulee vähintään osata/mitä ainakin osaa). Muut osaamistasot (3–5) tulee myös kuvata julkisesti.

Aiemmin hankittu osaaminen tulee ensisijaisesti hyväksilukea tutkintoon kuuluviin muihin kuin vapaasti valittaviin opintoihin. Jos opiskelijan osaaminen on muunlaista kuin opetussuunnitelma edellyttää, se voidaan sijoittaa vapaavalintaisiin opintoihin.

7 Rekisteröinti

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi dokumentoidaan arvioinnin toteutuksesta päätöksentekoon asti opiskelijan oikeusturvan ja mahdollisen valitusmenettelyn oikeellisuuden varmistamiseksi. Korkeakoulussa tulee olla selkeä ohjeistus dokumentoinnin toteuttamisesta.

8 Vastuu tunnistamisesta

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on aina opiskelijakohtaista. Prosessin käynnistää opiskelija, joka haluaa aiemmin hankitun osaamisensa tunnistamista. Työelämässä hankittu osaaminen tulee aina tuoda esiin osaamisen tunnistamisen kautta ja tämän lisäksi hakijan pitää dokumentoida työssä hankittu osaamisensa. Osaamisen osoittaminen on opiskelijan tehtävä. Tunnistamisprosessien tulee olla avoimia ja ohjattuja.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen on kuitenkin oltava vapaaehtoisia. Opiskelija itse viime kädessä määrittelee, haluaako hän tunnustamista. Tähän liittyy olennaisesti opiskelijan suhde omaan opiskeluunsa eli minkälaisia tavoitteita hän opiskelulleen asettaa. Tavoitteiden asettelu ja sitä kautta myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen tapahtuu luontevasti opiskelijoiden HOPS-suunnitelmien ja niihin liittyvän ohjauksen puitteissa. Tämä edellyttää kuitenkin HOPS-ohjaajien kouluttamista osaamisen tunnistamiseen. Osa korkeakouluista on jo liittännyt AHOT-prosessin osaksi HOPS-ohjausta.

9 Tunnustamisesta päättäminen

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan keskitetysti ja koordinoitusti tietyllä tasolla (oppiaine/ yksikkö/laitos/ koulutusohjelma/ tiedekunta/tulosityksikkö). Tämä mahdollistaa osaamisen arvioinnin kokonaisuutena, parantaa opiskelijan oikeusturvaa, säästää vastuunopettajien aikaa, vahvistaa vastuuhenkilöiden osaamista sekä prosessin kontrollointia väärinkäytöksiä ehkäisemiseksi. Keskitetty ratkaisu kytketään osaksi yksikön normaalia toimintaprosessia eikä osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle tuoteta erillistä rakennetta. Opiskelija osoittaa osaamisensa sovitulla näyttötavalla, jolloin opetuksen asiantuntijat arvioivat opiskelijan esittämät oppimistulokset ja sen, vastaavatko ne opintojen osaamistavoitteita.

Opiskelijalla on oikeus valittaa päätöksestä tietyn määräajan kuluessa.

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimivat käytännöt edellyttävät niin vastuunjakoja kuin myös selkeää AHOT-prosessin kuvausta ja vastuiden jakamista. Korkeakouluille tulee määrätä vastuuhenkilöt AHOT-prosessille niin korkeakoululle yleisesti kuin myös sisäisesti. AHOT-vastuun tulee jakautua korkeakoulun kaikille tasoille: opetuksesta vastaavalle rehtorille/vararehtorille, erityiselle AHOT-koordinaattorille, joka vastaa prosessin yhtenäisyydestä kaikissa tiedekunnissa sekä laitoksilla ja laitostasolla toimiville AHOT-tukihenkilöille.

Bolognan prosessin alueella suoritettavat opinnot (ECTS), pitää hyväksyä opintoihin joko suoraan tai osaamisen tunnustamisen kautta, koska opintopisteet on määritetty samalla tavalla. Muissa EU:n ja Bolognan prosessin ulkopuolissa maissa suoritettavat opinnot tulee tarkastaa erikseen.

AHOT-prosessien kehittämistyö jatkuu edelleen erityisesti non- ja informaalisti hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen periaatteissa ja menetelmissä. Myös seuraaviin tekijöihin tulee kehittämistyössä kiinnittää huomiota:

- Työelämätahojen kanssa luotava yhteinen malli työnantajan myöntämästä osaamistodistuksesta, jossa työnantajan kuvaus työntekijän työssään omaksumista tiedoista, taidoista ja osaamisesta liitettynä osaksi työtodistusta. Osaamisen tulisi olla kuvattuna niin, että sitä voidaan verrata oppiainekohtaisiin osaamiskuvauksiin.
- Käytännön esimerkit korkeakoulujen AHOT-tilanteista ja niiden ratkaisemisesta koottuina kansalliselle AHOT-sivustolle kaikkien hyödynnettäviksi. Ehdotus esimerkkien rakenteeksi: 1. Lyhyt kuvaus tapauksesta, 2. Miten opiskelijan osaaminen on arvioitu (näyttö), 3. Mitä osaamista on tunnustettu ja millä pistemäärällä.
- Prosessin toteuttaminen kustannustehokkaasti eli hyödyt järkevissä suhteissa käytettävissä oleviin resursseihin, huomioiden myös osaamisen osoittamiseen vaadittava työmäärä.
- Kansallinen työryhmä kartoittamaan korkeakoulujen eri oppiaineiden pakollisten perusopintojen keskeiset sisällöt ja osaamistavoitteet (keskinäinen vertailtavuus ja osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen helpottaminen)
- Yhteisesti hyväksytyt osaamisen arvioinnin testit ja näytöt koottuina kansalliselle AHOT-sivustolle ja niiden päivittäminen vuosittain eri alojen yhteisillä näyttöpäivillä
- Vastuuhenkilön/henkilöiden asettaminen AHOT-prosessille korkeakoulujen sisällä
- Henkilökohtaistettujen opintopolkujen mahdollistaminen korkeakoulujen ja korkeakoulusektoreiden välisellä yhteistyöllä
- Osaamisen vanhenemisen arviointi osaksi normaalia osaamisen arvioinnin prosessia
- Uudet käytännön työkalut osaamisen arvioimiseksi (luotettavuus ja läpinäkyvyys) sekä nykyisten arviointi- ja näyttötapojen arviointi ja kehittäminen entistä opiskelijalähtöisemmiksi.
- AHOT-verkostot korkeakoulujen sisällä ja välillä: Yhteisten pohdintojen kautta voitaisiin luoda osaamisperustainen arvioinnin perusmalli, jota käytännön testaamisesta saatujen tulosten perusteella pystyttäisiin kehittämään edelleen. Perusmallin kehittämisessä osaamistavoitekuvaus muodostaa yhden keskeisimmistä tekijöistä, koska opintosisältöjen yksilöiminen ja määrittely johtaa opintojaksojen sisällöllisten tavoitteiden konkretisointiin ja sitä kautta selkiyttää aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnustamista.
- Korkeakoulujen koulutusala-kohtaiset työryhmät ovat laatineet suosituksia omien koulutusalojensa erityispiirteet huomioiden. Niissä korostuu pääasiassa opettajien ja korkeakoulujen näkökulma, opiskelijoiden ja työelämän näkökulmat ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

miolle. Tämän vuoksi myös opiskelija- sekä työelämänäkökulma tulisi saada mukaan AHOT-prosessien kehittämiseen.

- Olennaista on nostaa esiin se, millaisia työntekijöitä työelämä tarvitsee, ja mitä tulee tarvitsemaan tulevaisuudessa. Tähän kysymykseen eivät korkeakoulut eivätkä opiskelijat pysty yksinään vastaamaan, joten työelämä yhtenä osapuolena opetussuunnitelmatyössä ja AHOT-prosessissa on olennaista. Koulutuksen kehittäminen työelämän tarpeita vastaavaksi vaatii kontaktien luomista työelämään, mikä edellyttää selkeitä toimintaperiaatteita ja vastuun jakamista. Avainasemassa on tällöin tehtävään valittu vastuhenkilö tai -henkilöt, jotka vastaavat AHOT-käytäntöjen toiminnasta sekä työelämäkontakteista.

Avaintekijät tehokkaan AHOT-järjestelmän luomiseksi

- Keskitetyn tai hajautetun järjestelmän käyttäminen
- Menettelytapojen ja ohjeistuksien kehittäminen
- Joustavan opetussuunnitelman suunnitteleminen
- Tiedonkulun prosessien kehittäminen
- Toimivien tukijärjestelmien/prosessien kehittäminen
- Toimivien arviointijärjestelmien/prosessien kehittäminen
- Henkilökunnan tuen ja jatkuvan henkilökohtaisen kehittymisen varmistaminen
- Toimivien seuranta- ja arviointimenetelmien kehittäminen

(Whittaker, Brown, Benske & Hawthorne, 2011)

3 KÄYTÄNNÖN TYÖKALUJA AHOT-PROSESSIIN

AHOT-hankkeen toiminta on tuonut mukanaan sekä kansallisia että kansainvälisiä yhteistyötahoja, ja tätä kautta näkemys aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta on laajentunut olennaisesti ja arviointiin käytettävien käytännön menetelmien määrä on moninkertaistunut. Recognition of Prior Learning (RPL) on kansainvälisessä koulutuksen kehittämisessä edennyt hyvinkin pitkälle vietyihin koulutusjärjestelmien muutoksiin, joiden kautta saavutettua tietoa on mahdollista hyödyntää myös suomalaisen korkeakoulutuksen kehittämisessä. Seuraavilla sivuilla on koottuna esimerkkejä mm. Skotlannissa sekä Irlannissa käytettävistä malleista.

3.1. Hakemus osaamisen hyväksilukemiseen

Opiskelijan tiedot:

Sukupuoli	Nainen/mies
Etunimi	Olli
Sukunimi	Opiskelija
Opiskelijanumero	123456
Sähköpostiosoite	olli.opiskelija@utu.fi
Puhelinnumero	0401234567
Missä koulutusohjelmassa parhaillaan opiskelet	Yleinen historia
Opiskeluvuosi (1, 2 3 jne.)	1
Opiskelun muoto (kokoaikainen, osa-aikainen,	Kokoaikainen
Mistä opintojaksosta haet vapautusta (jokaiselle opintojaksolle oma lomake)	Tulkintoja maailmanhistoriasta, 2-3op
Aikaisemman osaamisen yksityiskohdat (aiemmin suorittamasi koulutusohjelman tai opintojakson nimi, suorituspäivämäärä jne.)	Kolme vuotta matkaoppaana Lontoossa

Opintojakson vastuopettaja täyttää

Esitys

Myönnetään vapautus

Ei myönnetä

Muuta

Perustelu

Olen verrannut opiskelijan aikaisempaa kokemusta ja vapautusta haettavan opintojakson sisältövaatimuksia, ja mielestäni hänen osaamisensa vastaa vaadittua sisältöä.

Luennoitsijan nimi: **Maija Virtanen** Päivämäärä **20/09/2012**

Luennoitsijan allekirjoitus: _____

Laitoksen johtaja täyttää

Päätös

Myönnetään vapautus

Ei myönnetä

Allekirjoitus: _____

Päivämäärä: _____

(Lähde: Oran Doherty, LYIT, Letterkenny Institute of Technology, Ireland, AHOT-seminaari 24.5.2012)

3.2. Portfolio

Arviointi: Asiakaspalvelu – hallintojohtaminen

Johdanto: Sisällytä portfolioosi esittely itsestäsi ja kokemuksestasi asiakaspalvelussa. Käytä siihen yksi sivu.

Osaamistavoite 1: Kuvaile asiakaspalvelun perustekijät

- Selitä mitä asiakaspalvelu mielestäsi on?
- Miten tärkeää asiakaspalvelu on organisaatiossasi?
- Miten asiakaspalvelu on järjestetty organisaatiossasi?
- Hyvän/huonon asiakaspalvelun seuraukset?

Osaamistavoite 2: Keskustele asiakkaan tarpeista ja odotuksista

- Miten organisaatiosi määrittelee asiakkaan tarpeet ja odotukset?
- Miten mittaat, ovatko asiakkaan tarpeet täyttyneet?

Osaamistavoite 3: Kuvaile asiakaslähtöinen asenne

- Miten olla asiakaslähtöinen – kuunteleminen, keskusteleminen, asiakastyytyväisyyden mittaaminen ja parantaminen
- Työntekijöiden kouluttamisen tärkeys ja työntekijöiden asiakaspalveluhenkisyys vahvistaminen.

Osaamistavoite 4: Havainnollista tehokkaat kommunikaatiotaidot

- Kuvaile ensivaikutelmien merkitys asiakaspalvelussa
- Miten luot hyvät suhteet asiakkaiden kanssa
- Positiivisen kehonkielen merkitys

Osaamistavoite 5: Tunnista palautumisen strategiat

- Anna esimerkki epäonnistuneesta kohtaamisesta asiakkaan kanssa ja miten palautuit tilanteesta.
- Valitusten kanssa toimiminen

Osaamistavoite 6: Asiakaspalvelustrategiat

- Asiakkaan asettaminen ensisijalle
- Palvelun sujuvuus ja tehokkuus
- Kilpailusta erottautuminen asiakaspalvelun avulla

Osaamistavoite 7: Havainnollista miten ammatillista palvelua tarjotaan

- Suhteiden hallinta
- Asiakasuskollisuuden palkitseminen

Portfolion tulee sisältää runsaasti esimerkkejä työ/yksityiselämästä.

(Lähde: Oran Doherty, LYIT, Letterkenny Institute of Technology, Ireland, AHOT-seminaari 24.5.2012)

3.3. Osaamisen kartoitustyökalu (sosiaali- ja terveysala)

Osaamisalueet	Kuvaukset	Hakemus	CV ja tukea antava lausunto	Haastattelu	Essee
Tieto ja ymmärrys	<p>Havainnollistaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Laaja tietämys aiheen pääalueista -Ymmärrys alueen ydinteorioiden, periaatteiden ja käsitteiden rajoituksista -Ajankohtaiset kysymykset -Yleinen näkemys tieteellisistä ja teoreettisista prosesseista 	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Yleisimpien ongelmien ja aiheiden havainnollistaminen	Opitun soveltamisen havainnollistaminen
Käytäntö	<p>Osaamisen näyttäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - käytännön tehtävistä - tarkoituksenmukaisten metodien soveltamisesta - epätavallisten tilanteiden hallinnasta kokemusperäisesti 	Näyttö kokemusperäisistä sosiaali- ja terveysalan käytännöistä	<p>Viimeksi kuluneiden kahden vuoden ajalta saadun kokemuksen havainnollistaminen</p> <p>Oman toimialan asiantuntijuusalueiden tunnistaminen</p>	Keskustelua aiemmin opitun ja kokemuksen asemasta nykyisessä roolissa	Ymmärryksen osoittaminen tutkimuksen ja tieteellisten prosessien käytöstä
Geneeriset kognitiiviset taidot	<p>Sitoutuminen kriittiseen analyysiin ja ideoiden ja aiheiden arviointiin</p> <ul style="list-style-type: none"> - ammattiin liittyvien ongelmien tunnistaminen ja analysoiminen -päätösten laatiminen useisiin lähteisiin nojaten 	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Sosiaali- ja terveysalalla käytettävien menetelmien tunnistaminen	Yleisimpien ongelmien tiedostaminen, ymmärtäminen ja ratkaisujen esittäminen
Viestintä, ICT ja laskentataito	<p>Esitysten tekeminen kaikilla toimialaan kuuluvilla alueilla</p> <ul style="list-style-type: none"> -IT-lukutaito -Tiedon käyttäminen ja arviointi 	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	Keskustelua oppimisesta ja IT-alaan sekä tiedonhakuun liittyvien taitojen käyttämisestä	Ymmärrys käytäntöön liittyvistä yleisistä puhe- ja kirjoitustaidoista
Itsenäisyys, vastuullisuus ja muiden kanssa työskenteleminen	<p>Työskentely sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä</p> <ul style="list-style-type: none"> -Muiden ohjauksessa työskenteleminen -Ammatillisella ja eettisellä tavalla työskenteleminen 	Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla	<p>Näyttö työskentelystä sosiaali- ja terveysalalla</p> <p>Vastuualueet ja niihin liittyvät tehtävät</p>	Tietää ja osaa esittää sen taitojen ja oppineisuuden tason, joka sosiaali- ja terveysalalla työskentelemissä vaaditaan	Tunnistaa ja kohdentaa henkilökohtaiset oppimistarpeet osana jatkuvaa itsensä kehittämistä

(Lähde: Ruth Whittaker, Glasgow Caledonian University, Scotland, AHOT-seminaari 25.5.2012)

3.4. Portfolion ja näytön arviointi

Opiskelijan portfolioon sisällytetty essee omasta kokemuksesta (esim. noin 3000–5000 sanaa), josta poimitaan ne osat, joissa oppimista on tapahtunut. Nämä kirjataan todellisiksi oppimiskokemuksiksi. Jokaisesta kirjatusta oppimiskokemuksesta tulisi löytyä seuraavat tekijät:

- tilanne/tilanteet, joissa oppimista on tapahtunut
- miten tarkasti tilannetta on valvottu
- oppimistilanteen monimutkaisuus
- miten aiempi oppiminen avustaa nykyisissä opinnoissa ja millä tavoin yksilö on muuttunut tuon oppimiskokemuksen kauttaoppiainekohtaiset selvitykset, jotka heijastelevat tietoa ja käsityksiä. Opiskelijan tulisi esittää, että hän kykenee soveltamaan tietoa erilaisissa tilanteissa
- henkilökohtaiset selostukset, kuten ryhmätyöskentely ja neuvotteleminen, sekä ihmissuhteiden laatu, kuten motivaatio, alku- ja itsereflektio.

Näytön tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- **Autenttisuus** – sen tulee olla opiskelijan omaa työtä
- **Laatu** – sen tulee olla tarkoituksenmukaista akateemista tasoa
- **Laaja-alaisuus** – teoreettisen tiedon ja käytännön soveltamisen tulee olla kiistattomasti tasapainossa
- **Kohdistettavuus** – sen tulee keskittyä niille alueille, joita yliopistossa opetetaan. Näin varmistetaan, että näytön arvioivat ne henkilöt, joilla on kyseisen oppiaineen asiantuntemus.
- **Voimassaoloaika** – osaaminen tulee pitää ajan tasalla

(Lähde: Ruth Whittaker, Glasgow Caledonian University, Scotland, AHOT-seminaari 25.5.2012)

3.5. Esimerkki opiskelijan profilointityökalusta

Elämäkokemukselliset esimerkit	Aiempien kokemusten kautta hankittu osaaminen ja taidot	Näyttö aiemmin hankitun osaamisen soveltamisesta nykyiseen rooliin	Mahdollinen vastaavuus valitujen ryhmien ja yksiköiden välillä	Mahdolliset toimenpiteet jotka tulisi suorittaa
<p>Työskentely baarissa, esimerkiksi kiireisen yön hallinointi baaritiskin takana</p> <p>Kokouksen puheenjohtajana toimiminen</p>	<p>Neuvottelutaidot; verbaali ja non-verbaali viestintä; kirjallinen viestintä: suunnittelu; priorisointi; varojen budjetointi; ryhmätyöskentely; tieto: lakisäätteiset määräykset; oma lakisäätäinen rooli; alkoholin vaikutukset; tekijät jotka voivat vaikuttaa kommunikointiin; miten toimia ja hallita konfliktitilanteita</p> <p>Verbaalinen viestintä; neuvottelutaidot; kokouksen osanottajien eriävien mielipiteiden hallinta; organisaatio ja suunnittelutaidot; suunnittelu; järjestelmän ja menettelytapojen ymmärtäminen; ongelmanratkaisutaidot</p>			

(Lähde: The Scottish Credit and Qualifications Framework Partnership, 2010)

3.6. Osaamisen tunnistamisen työkaluja opiskelijalle

Oppimisen ja osaamisen tunnistaminen

Toiminta	Mitä sinun pitää tehdä?	Millaisia taitoja, kykyjä ja tietoa tarvitset siihen?	Mitä olet oppinut tekemisestäsi?	Mitä sellaista olet oppinut, jota voit käyttää toisenlaisissa tilanteissa tulevaisuudessa?

Kokemuksellisen oppimisen reflektointi

KOKEMUS: Kuvaa kokemusta. Mitä tapahtui? Miten reagoit kokemukseen?
TIETO: Mitä sellaista tiedät nyt, mitä et tiennyt ennen kokemustasi?
TAIDOT: Mitä sellaista voit tehdä nyt, mitä et olisi voinut tehdä ennen kokemustasi? Mitä voit tehdä paremmin kokemuksen jälkeen?
AJATUKSET: Mitä tunsit ja ajattelit? Mitä teit hyvin? Mitä tekisit toisin? Mitä arvoja käytit?
SOVELTAMINEN: Mieti toisenlaista tilannetta jossa voisit soveltaa oppimaasi.

(Lähde: The Scottish Credit and Qualifications Framework Partnership, 2010)

4 KOULUTUSALAKOHTAISET SUOSITUKSET

Kauppätieteiden ja liiketalouden työryhmän suositukset

Johdanto

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) keskeinen tavoite on opintojen nopeuttaminen ja joustavuuden lisääminen, tutkintojen laatu muistaen. Seuraavat suositukset on kirjoitettu pitäen mielessä kaikki mainitut näkökulmat, jotka on ajateltu toisiaan tukeviksi. Hyvät AHOT-käytänteet parantavat tutkintojen laatua.

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kysymykset ovat nostaneet esiin osaamisen hankkimisen ja arvioinnin laajempaan kuin vain ajallisesti aiemmin hankittuun osaamiseen liittyvänä kysymyksenä. Suositukset viitoittavat kehittämään opetus- ja ohjausjärjestelyitä riippumatta siitä, miten, milloin ja missä osaamista hankitaan. Perustava osa näiden järjestelyiden kehittämistä on osaamisen arvioinnin kehittäminen. Taustalla kaikessa ovat toimivat ja avoimet osaamisperustaiset opetussuunnitelmat, jotka mahdollistavat joustavat ja tehokkaat opintopolut.

Suosituksissa tarkoitettu osaaminen viittaa aina autenttiseen työhön. Autenttinen työ on reaalissa työtehtävissä tehtävää työtä, joka ei ole simulaatiota. Autenttisessa työssä tiedot, taidot ja asenteet ovat yhtä aikaa läsnä. Osaamisen arviointi on näiden eri näkökulmien erilaisin tavoin tehtävää yhtäaikaista havainnointia ja arvottamista. Osaamisen kuvaaminen on autenttisen työn kuvaamista. Se ei edellytä sallittujen ja kiellettyjen verbien listoja, vaan näkemystä autenttisesta työstä, jota tekemään opiskelijoita koulutetaan. Myös tutkiminen on autenttista työtä.

Suosituksia laadittaessa on tiedostettu kauppätieteiden ja liiketalouden koulutusten suuntaavan hyvin heterogeeniseen työelämään. Autenttisen työn osoittaminen kulloisenkin opintojakson osaamiskuvauksen kohdalla edellyttää autenttisen työn tulkitsemista ja relevanttina pidettyjen osaamisten valitsemista.

1. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittäminen edellyttää osaamisen arvioinnin kehittämistä. Osaaminen on autenttisessa työssä ilmeneviä toisiinsa kiinnittyviä tietoja, taitoja ja asenteita. Osaamisen arvioinnin kehittämisen ja toteuttamisen yhtenä osapuolena on työelämä.
2. Arkioppimisen kautta hankitun osaamisen tunnistamista, sen mahdollisuuksia ja toimintatapoja tulee kehittää korkeakouluissa edelleen. Opetussuunnitelmien osaamistavoitteista tulee tunnistaa ja kirjata erityisesti sellaisia tietoja, taitoja ja asenteita, joita voi kehittää työssä ja muussa opintojen ulkopuolisessa toiminnassa.
3. Osaamisen kuvaaminen hyväksyttävän tasolle (1–2) edistää AHOT-toimintaa. Kuvausten tulee olla julkisia. Hyväksyttävän tason kuvauksesta opiskelija tietää, mitä häneltä minimissään edellytetään ja työelämä tietää, mitä valmistuvat opiskelijat ainakin osaavat. Muut osaamistasot (3–4, 5) on syytä kuvata ja julkistaa osaamisen arvioinnin avoimuuden lisäämiseksi.
4. Kaikki tutkintoon kuuluvat osat voivat olla osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kohteina. Osaamisen tunnustamisen määriä ei tule rajata yleispätevillä normeilla missään opintojen vaiheissa. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on aina opiskelijakohtaista. Prosessien tulee olla avoimia ja ohjattuja, mutta prosessin alkuun sysäävä toimija on opiskelija.
5. Osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta saavutettavien hyötyjen tulee olla järkevässä suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin. Prosessi tulee toteuttaa kustannustehokkaasti.
6. Eri korkeakoulusektoreilla suoritettavat tutkinnot (tradenomi/kauppätieteiden kandidaatti; tradenomi (ylempi AMK)/kauppätieteiden maisteri) ovat samantasoiset (NQF 6–7). Tämä tulee ottaa huomioon opiskelijan siirtyessä korkeakoulusektorilta toiselle.
7. AHOT:n edellyttämiä henkilökohtaistettuja opintopolkuja tulee mahdollistaa myös korkeakoulujen ja korkeakoulusektoreiden välisellä yhteistyöllä.

Kielten ja viestinnän työryhmän suositukset

Formaalisti opitun hyväksiluvut: korvaavuudet

Tämä suositus koskee korkeakoulujen tutkintovaatimusten mukaisia kieli- ja viestintäopintoja.

1. Kaikki korkeakoulututkintoihin vaadittavat kieli- ja viestintäopinnot voidaan suorittaa hyväksilukemisten kautta, ellei korkeakoulu toisin päättä.
2. Kotimaisessa korkeakoulussa suoritettuun (vastaavan tai soveltuvan alan) alempaan tutkintoon sisältyvät kieli- ja viestintäopinnot hyväksytään sellaisinaan maisterikoulutukseen tulevilla opiskelijoilla, ellei korkeakoulu toisin päättä.
3. Jos opiskelija on osoittanut tavoitetutkintoonsa vaadittavaa osaamista suorittamalla vastaavan tai soveltuvan alan samantasoiset (Eurooppalainen viitekehys, EVK) ja osaamistavoitteiltaan vastaavat kieli- ja viestintäopinnot kotimaisessa korkeakoulussa, opinnot hyväksiluetaan sellaisinaan vähäisten laajuuserojen estämättä.
4. Jos opiskelija on suorittanut toisen koulutusalan kieli- ja viestintäopinnot kotimaisessa korkeakoulussa ja osoittanut niissä tutkintoon vaadittavaa osaamista, opintoja suositellaan täydennettäväksi alakohtaisen kieli- ja viestintätaidon osalta. Mahdollinen täydennys arvioidaan kyseisen korkeakoulun käytänteiden mukaisesti. Tutkintoon kuuluvan suomen/ruotsin kielen arvioinnin osalta noudatetaan edeltävän korkeakoulun antamaa arviointia.
5. Jos opiskelija on osoittanut tavoitetutkintoonsa vaadittavaa osaamista suorittamalla vastaavan tai soveltuvan alan samantasoiset (EVK) ja osaamistavoitteiltaan vastaavat vieraiden kielten opinnot ulkomaisessa korkeakoulussa, opinnot suositellaan hyväksiluettaviksi sellaisenaan vähäisten laajuuserojen estämättä.
6. Jos opiskelija on suorittanut muita kuin kieliopintoja ulkomailla, hän ei voi saada suoraa hyväksilukua tutkintoon vaadittaviin kieliopintoihin. Ehdotetaan harkittavaksi, että näitä opintoja voidaan tarkoituksenmukaisessa määrin hyväksilukea myös kieliopintoihin, kun opinnot sisältävät selvästi tunnistettavissa olevan kieli- ja viestintäkomponentin ja vastaavat tutkintoon vaadittavan vieraan kielen opintojen osaamistavoitteita.
7. Suositellaan, että päätöksen formaalisti opitun hyväksiluvuista tekevät kielten ja viestinnän opetuksen asiantuntijat, esim. kielikeskukset tai kielten ja viestinnän opettajat.

Tämä suositus koskee korkeakoulujen kieli- ja viestintäopinnoja.

1. Korkeakoulututkintojen kieli- ja viestintäopinnot voidaan suorittaa osaamisen näytöillä, ellei korkeakoulu toisin päättä.
2. Jos opiskelijalla on opetussuunnitelman osaamistavoitteiden mukaista non-formaalisti tai informaalisti hankittua kieli- ja viestintäosaamista, hänellä on mahdollisuus osoittaa osaamisensa näytöllä. Tämä edellyttää, että opiskelija jäsentää aiemmin hankkimaansa osaamista ja arvioi sitä suhteessa osaamistavoitteisiin. Opiskelijan esittämien näyttöjen on oltava riittäviä, luotettavia ja ajan tasalla olevia.
3. Kieli- ja viestintäosaamisen näyttötapa- ja menetelmät ovat esimerkiksi korvaavat/ näyttökokeet, portfoliot, haastattelut, suulliset ja kirjalliset tuotokset, kielisalkku, osaamispäiväkirjat, oppimistehtävät ja asiantuntijaluennointi sekä näiden yhdistelmät.
4. Opiskelija osoittaa osaamisensa sovitulla näyttötavalla, jolloin korkeakoulun kielten ja viestinnän opetuksen asiantuntijat arvioivat opiskelijan esittämät oppimistulokset ja sen, vastaavatko ne opintojen osaamistavoitteita. Arviointi on hyväksytty/hylätty tai numeerinen kyseisen korkeakoulun käytänteiden mukaisesti. Suomen/ruotsin kielessä opiskelija saa asetuksen edellyttämän (laki 424/2003 ja asetus 481/2003) arvosan. Arvosana annetaan sekä suullisesta että kirjallisesta kielitaidosta.

Non-formaalisti eli epävirallisesti hankittu kieli- ja viestintäosaaminen on järjestelmällistä ja ohjattua ja siitä voi saada todistuksen, mutta se ei johda tutkintoon. Esimerkkejä ovat mm. työpaikkojen ja oppilaitosten antama kieli-koulutus sekä vapaan sivistystyön opinnot.

Informaalisti eli arkioppimisena hankittu kieli- ja viestintäosaaminen on koulutusorganisaatioiden ulkopuolella tapahtuvaa joko tietoista ja tavoitteellista oppimista tai toisen toiminnan ohessa tapahtuvaa oppimista. Arkioppimista voi tapahtua mm. työssä, ulkomailla, vapaa-aikana ja perheeseen liittyvissä toiminnoissa, eikä siitä yleensä saada todistusta.

Luonnontieteiden ja luonnonvara-alan työryhmän suositukset

- 1. Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa kokonaisuuden hallinta ratkaisee:** Pääperiaatteena aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on se, että opiskelijan katsotaan hallitsevan riittävällä tasolla arvioitavana oleva opintokokonaisuus, ei se, että osaaminen sopii yksi yhteen opintojen kanssa. Opiskelijan tulee hallita arvioitavana olevan opintokokonaisuuden avainsisällöt/keskeiset osaamistavoitteet hyvin, mutta muilta osin osaamista tulee tarkastella joustavasti tutkintovaatimuksiin peilaten. Keskeisten osaamistavoitteiden riittävän hallinnan taso voidaan määritellä kussakin korkeakoulussa. Isoja kokonaisuuksia tai useita aiempia suorituksia ahoitoitaessa voidaan arvosana laskea käyttämällä painotettua keskiarvoa.
- 2. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen toteutetaan keskitetysti:** Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan keskitetysti ja koordinoitusti joko oppiaine-/yksikkö-, laitos-/koulutusohjelma- tai tiedekunta-/tulosityksikkö-tasolla. Tämä mahdollistaa osaamisen kokonaisuuden arvioinnin, parantaa opiskelijan oikeusturvaa, säästää vastuupettajien aikaa ja vahvistaa vastuuhenkilöiden osaamista ja prosessin kontrollia, jotta minimoidaan väärinkäytökset. Keskitetty ratkaisu kytkeää osaksi yksikön normaalia toimintaprosessia eikä osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle tuoteta erillistä rakennetta.
- 3. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan mahdollisimman nopeasti:** Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan kokonaisuudessaan mahdollisuuksien mukaan heti osaamisen kertymisen jälkeen. Osaamisen arviointi suoritetaan ennen opintojen alkua (sekä kandi- että maisteri-vaihe) kerralla kaiken aiemmin hankitun osaamisen osalta ja/tai opintojen kuluessa heti, kun uutta osaamista on arveltu kertyneen. Seuranta toteutetaan muun muassa osana HOPS-prosessia.
- 4. Varmistetaan ahot-mahdollisuutta koskeva tiedonkulku opiskelijoille:** Varmistetaan, että uudet opiskelijat saavat tiedon aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mahdollisuudesta. Korkeakoulut voivat itse päättää miten tieto hyväksytyille opiskelijoille annetaan, minkä jälkeen ne vastaavat asianomaisten vastuuhenkilöiden riittävästä ohjeistuksesta. Tieto voidaan jakaa esimerkiksi nettisivuille, hyväksymiskirjeen yhteydessä, opintojen aloitusinfossa, ensimmäisen HOPS-keskustelun aikana tai tutorin toimesta. Tämän jälkeen vastuu osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen haussa siirtyy opiskelijalle.
- 5. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen dokumentointi:** Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi dokumentoidaan arvioinnin toteutuksesta päätöksentekoon asti opiskelijan oikeusturvan ja mahdollisen valitusmenettelyn oikeellisuuden varmistamiseksi. Riittävän dokumentoinnin ohjeistuksen laatimiseksi kootaan työryhmä.
- 6. Osaamisen vanhenemisen arviointi osa ahot-prosessia:** Luonnontieteiden aloilla kysymys osaamisen vanhenemisestä kytkeytyy osaksi normaalia osaamisen arvioinnin prosessia.

- 7. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen koskee kaikkia opintoja:** Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen piiriin kuuluvat kaikki opinnot mukaan lukien opinnäytetyön sisältö. Opinnäytetyö arvioidaan aina uudestaan ko. korkeakoulussa.
- 8. Kansainväliset opinnot rinnastetaan kotimaassa suoritettuihin opintoihin:** Bolognan prosessissa mukana olevissa maissa suoritettujen opintojen tunnistetaan ja tunnustetaan Suomessa suoritettujen opintojen tapaan ja käsitellään saman prosessin mukaisesti.
- 9. Yhtenäiset opintosuoritusmerkinnät:** Kaikissa korkeakouluissa siirtymään ahotoitujen suoritusmerkintöihin viiden vuoden siirtymäkauden aikana. Lähtökohtaisesti arvosana ja/ tai suoritusmerkintä siirtyy sellaisenaan kuin se on toisessa oppilaitoksessa annettu. Opintorekisteriin kirjataan AHOT-merkintä, jotta vältetään väärinkäytöksiä. Isompia kokonaisuuksia arvioitaessa voidaan käyttää painotettua keskiarvoa.
- 10. Opintojaksojen osaamistavoitekuvausten yhtenäinen rakenne:** Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen perustana on osaamislähtöiset opetussuunnitelmat ja niiden selkeys. Luonnontieteiden aloilla opintojaksojen osaamistavoitekuvaukset laaditaan yhtenäisen rakenteen mukaan niin, että kuvaus sisältää sekä opintojakson yleisen osaamistavoitekuvauksen että matriisi-muodossa esitetyt opintojakson yksilöidyt asiasisällölliset osaamistavoitteet (ks.esimerkki suositusten jälkeen).
- Yhtenäinen rakenne ja erityisesti yksilöidyt sisällölliset osaamistavoitteet helpottavat eri korkeakouluissa suoritettujen opintojen vertailua.
 - Sisällöllisten osaamistavoitteiden yksilöiminen ja määrittely ”pakottaa” opettajan konkretisoimaan opintojakson sisällölliset tavoitteet.
 - Sisällöllisten osaamistavoitteiden luettelo auttaa opiskelijaa arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa opintojakson sisältöihin.
 - Osaamistavoitekuvaus ja matriisi tehdään arvosanatasoille 1, 3 ja 5.
 - Opintojakson yleisessä tavoitekuvauksessa määritellään kyseisen opintojakson ydinosaamistavoitteet, jotka opiskelijan tulee hallita/ suorittaa hyvin tiedoin opintojakson jälkeen.
 - Yleiskuvauksen alle tuotetaan matriisi-taulukko opintojakson asiasisältöjen osaamistavoitteista. Ylös vaakariville kirjataan verbit (Tunnistaa, Osaa selittää, Osaa soveltaa, Osaa analysoida ja Osaa luoda) ja taulukkoon määritellään aina arvosanatasot 1, 3 ja 5. Sisältöjen kohdalla merkintä ko. arvosanaa vastaavan verbin kohta.

- 11. Listataan luonnontieteiden alojen perusopintojen keskeiset sisällöt:** Sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulujen välisen luottamuksen vahvistamiseksi että muissa korkeakouluissa suoritettujen opintojen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottamiseksi nimetään kansallinen työryhmä (tai työryhmät), jonka tehtävänä on laatia listat luonnontieteiden eri oppiaineiden pakollisten perusopintojen keskeisistä sisällöistä ja osaamistavoitteista. Työn tavoitteena on selvittää eri korkeakouluissa tärkeinä pidetyt osaamistavoitteet ja niiden kannalta olennaiset sisällöt sekä saada nykyistä selkeämpi kuva eri korkeakoulujen opetussuunnitelmien sisällöistä keskinäisen vertailun sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottamiseksi. Edelleen eri korkeakoulut voivat rakentaa opetussuunnitelmat omien tavoitteidensa mukaan.
- 12. Kootaan luonnontieteen aloilla yhteisesti hyväksytyt osaamisen arvioinnin testit ja näytöt:** Tuotetaan tiettyjen tyyppisten luonnontieteiden opintojaksojen osalta valtakunnalliseen käyttöön yhteisesti hyväksytyjä testejä/näyttöjä, joilla opiskelija voi osoittaa formaalisti, non-formaalisti ja/tai in-formaalisti hankitun osaamisen. Nämä testit/näytöt kootaan kansalliselle AHOT-sivustolle, jolloin ne ovat kaikkien hyödynnettävissä. Testit/näytöt arvioidaan kansallisen ryhmän toimesta ja niitä päivitetään vuosittain luonnontieteiden eri alojen yhteisillä näyttöpäivillä.
- 13. Työssä ja vapaa-aikana hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmien kehittäminen:** Kansallisessa kehittämistyössä tulee tulevana vuosina panostaa erityisesti non- ja in-formaalisti hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteisiin ja menetelmiin. Työssä tai vapaa-aikana hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen tarvitaan uusia käytännön työkaluja, jotka mahdollistavat osaamisen arvioinnin luotettavasti ja läpinäkyvästi. Osana tätä prosessiä kehitetään yhdessä työnantaja- ja työntekijätahojen kanssa malli työnantajan myöntämästä osaamistodistuksesta, jossa työnantaja kuvaa ne tiedot, taidot ja osaamiset, joita työtehtävät ovat työntekijälle työnantajan näkemyksen mukaan tuottaneet. Tämä todistus liitetään osaksi työtodistusta.

Viitteellinen esimerkki opintojakson osaamistavoitekuvausten rakenteesta

Ohjelmoinnin peruskurssi

Esitiedot: Algoritmien perusrakenteiden tuntemus

Osaamistavoitteet: Kurssin jälkeen opiskelija tuntee ohjelmoinnin peruskäsitteet ja konstruktiot sekä osaa tehdä yksinkertaisia Java-sovelluksia ja testata niitä tietokoneella. Opiskelija hallitsee myös taulukoiden käytön sekä osaa käyttää hyvin valmisluokkien String ja Random mukaisia olioita, mutta omien tietotyyppien ja mallintavien luokkien muodostaminen ei kuulu kurssin piiriin.

Sisältö:

	Tunnistaa	Osa selittää	Osa soveltaa	Osa analysoida	Osa luoda
Ohjelmoinnin perusajatus		1	3	5	
Käsitteet		1	3	5	
Tyypit		1	3	5	
Oliot		1	3	5	
Staattiset luokat ja muuttujat		1	3	5	
Aliohjelmat ja modulaarisuus					1,3,5
Rekursio		1	3		5
Ehtolauseet					1,3,5
Silmukat					1,3,5
Taulukot					1,3,5
Tiedostot	1,3,5				
String		1	3		5
Random		1	3		5
Debuggerin käyttö	1,3,5				
Lukujärjestelmät	1	3	5		

Tekniikan työryhmän suositukset

1. **Suoritusmerkinnät on saatava korkeakoulujen kesken yhteismitalliseksi** ja ahotoinnin kautta tunnistetut opintopisteet tulee antaa samoin kriteerein ja arvosanoin kuin opintojen muutkin opintopisteet. Työryhmä katsookin, että ahotoinnin kautta tutkintoon hyväksyttävällä opintopisteiden määrällä on nyt ja tulee suurella todennäköisyydellä jatkossa olemaan jokin maksimiraja, joten opiskelijan ahotoituiden opintopisteet pitää käydä ilmi opintorekisteristä.
2. Tekniikassa on useita eri aloja, joilla on selvästi erilaiset osaamisprofiilit. Tutkintojen tuottamassa osaamisessa korostuvatkin spesifit ammatilliset taidot, yleisten työelämätaitojen ohella. Tekniikan alalla osaamistavoitekuvaukset tulee laatia opintojaksotasolla, jotta niistä on hyötyä käytännön hyväksilukutilanteissa. **Opintojaksojen kuvaamisessa tulisikin käyttää yhteisiä otsikoita, yhteisiä termejä**, jotka helpottaisivat opintojen keskinäistä vertailua ja näin ollen myös arviointia. Lisäksi kuvaukset pitää laatia tasoille 1-3-5.
3. Lähtökohtaisesti aiemmin hankittu ammattiosaaminen pitää hyväksilukea **aina tutkintoon kuuluviin muihin kuin vapaasti valittaviin opintoihin**. Tällöin ahointi nopeuttaa opiskelijan valmistumista. Rajanvetona: jos opiskelijan osaaminen on muuta kuin OPS:ssa kuvattua niin tällöin se menee vapaavalintaisiin.
4. Korkeakouluissa tulisi pyrkiä siihen, että ahotoinnin kautta saadut opintosuoritukset tulee arvioida asteikolla 1-5, etenkin jos ne sisällytetään tutkinnon muihin kuin vapaasti valittaviin opintoihin.
5. **Bolognan prosessin alueella suoritettujen opintojen (ECTS), pitää hyväksyä opintoihin joko suoraan tai osaamisen tunnistamisen kautta**, koska opintopisteet on määritetty samalla tavalla. Muissa EU:n ja Bolognan prosessin ulkopuolisissa maissa suoritettujen opintojen tulee tarkastaa erikseen.
6. Jos verrataan ulkomailla tai toisessa suomalaisessa korkeakoulussa suoritettuja opintoja, niin periaatetasolla ne ovat sama asia. Näin ollen samat säännöt ja toimintatavat pätevät myös, kun siirrytään korkeakoulusta toiseen. **Täytyy arvostaa muiden korkeakoulujen ja yliopistojen antamia tutkintoja ja suorituksia**
7. Tekniikan alalla osaaminen on monesti helposti mitattavissa (esim. matematiikka, fysiikka, teknisen käsitteistön ymmärtäminen ja soveltaminen). Verrattaessa eri tekniikan alojen korkeakoulujen osaamiskuvauksia, ovat ne erittäin ympäröityjä. Ne eivät ole riittävän konkreettisia, jotta niitä voisi pystyä arvioimaan tarkemmin tai vertailemaan keskenään. **Näin ollen osaamistavoitekuvauksissa osaaminen pitää pystyä kuvaamaan ja kirjoittamaan konkreettisemmin.**
8. Yhteistyössä työnantajien keskusjärjestöjen kanssa tulee laatia työssä hankitun osaamisen dokumentointia helpottava **osaamistodistus**, jossa työntekijän hankkima osaaminen pitää olla kuvattuna niin, että se tulee esiin opintoja hyödyttävällä tavalla (vertaaminen osaamiskuvauksiin).

9. Työelämässä hankittu osaaminen pitää aina tuoda esiin osaamisen tunnistamisen kautta ja tämän lisäksi hakijan pitää dokumentoida oma työssä hankittu osaaminen esimerkiksi työkokemusanalyysia tms. hyödyntämällä. Maksimi opintopistemäärä, jonka voi saada työkokemuksesta on 15/30 opintopistettä.
10. Opintojakso voidaan ahotoinnissa korvata joko kokonaan tai osittain. Pyritään kuitenkin siihen, että korvaavuus koskee kokonaisia opintojaksoja. Kovin pieniä osaamisalueita (0,5 – 1 opintopisteen luokkaa) ahotoinnin perusteella ei oteta käsittelyyn.
11. Tekniikan työryhmän mukaan korkeakouluissa (yliopistot/ammattikorkeakoulut) voidaan hyväksilukea 5 - 7 opintopistettä **varusmiesaikaisesta johtajakoulutuksesta**, jolloin AUK ja RUK ovat myös samanarvoiset. Johtajakoulutus voidaan sijoittaa suoraan tutkintoon tai vapaasti valittaviin – tämä riippuu opiskelijan opintojen kokonaisuudesta.
12. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen puitteissa on ryhdyttävä keräämään käytännön esimerkkejä korkeakoulujen AHOT-tilanteista ja miten ne on pystytty ratkaisemaan. Esimerkiksi www-sivuille koottava listaus korkeakoulukohtaisista esimerkeistä hyödyntäisi ja yhdentäisi AHOT prosessia.
13. Korkeakouluille pitää selvemmin määrätä henkilö tai henkilöt jotka vastaavat AHOT prosessista korkeakoulun sisällä.

LÄHTEITÄ

Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:4. Opetusministeriö. [WWW-dokumentti] <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr04.pdf?lang=fi>>. Viitattu 7.6.2012.

Nykänen, S. & Tynjälä, P. 2012. Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. Aikuiskasvatus 1/2012.

Oppimisesta osaamiseen: Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Työryhmäraportti. Suomen yliopistojen rehtorineuvosto, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Maaliskuu 2009.

Recognition of Prior Learning - Cooperation between Higher Education and Companies, seminaari 24.–25.5.2012 Turun yliopisto.

Whittaker, R., Brown, J., Benske, K. H. & Hawthorne, M. 2011. Streamlining RPL Processes: facilitating the award credit for prior informal learning. [WWW-dokumentti] <<http://www.qaa.ac.uk/Publications/InformationAndGuidance/Documents/RPL-Processes-Report-11.pdf>>. Viitattu 7.6.2012.